

המדינות הבלטיות – טיול בין אבירים, לוטרנים, קראים, גשם ואפיקורסים

בטיול הזה שלא כהרגלנו, אסתי לא תקרא את סיכום הטיול שלה. הפעם תאלצו להסתפק בי ובסיפור ההזוי שלי.

אני אתחיל מהסוף. יש מי שחוזר מטיול כזה בחו"ל עם מתנות. ויש מי שחוזר עם אלפי תמונות. הלכנו בטיול עשרות קילומטרים ברגל, ועל כל כל עשרה צעדים בערך, צילמנו חמישה צילומים. יעקב וברכה צילמו פרחים, מרטין התעניין בבניינים, יואב הנציח אותנו בצילומים קבוצתיים, גידי לא פסח על אף פסל בגבעת המכשפות ורק אלי צילם את הכל אבל בסרטים.

עם המטען הזה ועוד עשרות סיפורים נחזור הביתה עייפים ומרוצים.

התחלנו את הטיול ברגל שמאל בגשם שוטף, אבל לא נבהלנו. גם כאשר כמה מטריות שלנו נכנעו לרוח הבלטית. ואז, בהזדמנות ראשונה שנקרתה בדרכנו, התעטפנו במעילי גשם ארוכים כחלופה למטריה. למותר לציין שנראינו בהם כמו נזירות רק לא שחורות אלא אפורות וורודות.

בנסיעות הארוכות ובמהלך השוטטות ברחובות הערים, שמענו מיואב סיפורים והסברים, על נוצרים וקראים, על לוטרנים ועל העמים הכובשים. יואב סיפר לנו על בעלי אחוזות הגרמנים ששלטו פה, על תקופת ימי הביניים ועל האבירים הכובשים שהביאו את הנצרות, אך ציין שהמנהגים הפגניים לא נשכחו ובימינו הם חוזרים.

הרחובות בערים הגדולות והסמטאות הצרות בחלקים הישנים, למדנו אותנו שהמדינות הבלטיות הן מוזיאון של אדריכלות. יואב חובב האדריכלות, קבע שהבניינים שאנחנו רואים הם יצירתם של מיטב האדריכלים של אותם זמנים. ובאמת, הבתים מיוחדים ומעניינים יש בתים בסגנון ימי הביניים, בסגנון גותי מלפני כמה מאות שנים ובסגנון אר נובו עם קישוטים על הבתים הנראים על גבול המצועצע. ראינו פה גם בנייני בטון אפורים, שריד מתקופת השלטון סובייטי.

אני אישית לא הצלחתי לשמור על הסדר הכרונולוגי של האירועים ההיסטוריים, איבדתי אותו בערך ביום השני של הטול. כל כך הרבה תקופות וכל כך הרבה מראות, מוזאונים ותצוגות. בכדי לעשות בכל זה סדר, אני אהיה חייב לשבת ולנבון בתמונות.

לא נבהלתי כשיואב אמר שמטפסים ברגל למרום המבצר לתצפית על וילנה. ידעתי שזה לא אמיתי ואכן רכבת מונעת בכבל, העלתה אותנו בקלילות אל המבצר לתצפית על הנוף הנהדר. את ביקורנו בגטו עשינו תחת גשם שוטף, נראה היה כאילו שגם השמים בכו ביחד אתנו בשומענו את סיפורי הגבורה וניסיון ההשרדות של היהודים בגטו.

הסיפור ההזוי שלי מתחיל למעשה, רק כאשר פגשנו את הגאון מוילנה או נכון יותר עם משנתו! התחלתי להבין מי הם הליטאים ומי החסידים. הסיפורים ששמענו עליהם, קבלו משמעות מדויקת יותר, כאשר החסיד הידוע יואב החרמוני, הכניס אותנו בסוד הויכוח הנצחי ביניהם. אני אישית תפסתי צד. בחרתי בתנועת החסידות שאליה השתייך גם הסבא שלי.

כאשר נכנסנו החסידים בדחילו ורחימו לבית הכנסת "טהרת הקודש". כתלמידיו של הרב החסיד החרמוני. הם קבלו שיעור מזורז בתולדות יהדות ליטא ולמדו מפיו על הגאון מוילנה, על ה"מתנגדים" ועל שאר החסידים שפעלו באותה התקופה.

בהמשך, בפונאר תחת גשם שוטף, נאמן למורשת מלמלו החסידים את מילות ההמנון "התקווה" כשראשם מורכן אל מול אנדרטת הזיכרון לרצח הנורא. במשך כל הדרך משם, התנגן בראשי קולה של חוה אלברשטיין: ... לבלי שוב הלך לו אבא ועמו האור...

הרב החסיד החרמוני שרצה לשמח את תלמידיו החסידים, לקח אותם אל ארץ האגמים. אל אחיהם הקראים, וגם נתן בהם סימנים: הרי רק לבתיהם יש שלושה חלונות שאל הרחוב פונים. וכשהגשם לא פוסק, החסידים נהיים רעבים. אז מה הם עושים? כרגיל, נכנסים למסעדה הראשונה ומעמיסים.

באחד הימים, החסידים ורבעם החרמוני שמו פעמיהם אל ארץ האטאיסטים ואל בירתה טאלין. דבר יופיה של הארץ הזו יצא למרחקים, גניה וארמונותיה המופלאים כל לבב מרנינים. ושם מפי הרב המקומי החסיד אלכסנדר האסטוני, למדו החסידים פרק גמרא על טאלין העתיקה ועל התגוששויות של אבירים בימי הביניים. הם צפו בשחזר תיאטרלי של אבירים מדומים, שהחליפו ביניהם מהלומה אחת אחר השנייה בלי רחמים.

את סיפור חסידיו של הרב החרמוני, אחתום במעשה שהיה בביקור שערכו חסידיו בבית כנסת הסוחט דמעות. שם עם הכיתוב שמעל ארון ספרי הקודש:

בְּרוּךְ יְהוָה שֶׁלֹא נִתְּנָנוּ טֶרֶף לְשִׁנֵּיהֶם:

לא היה חסיד ואף לא חסודה אשר לא מחתה דמעה מלחייה.

חסיד מושבע כמקובל. מקנח את שהותו בליטא בשירים שכתבה המשוררת לאה גולדברג ילדית ליטא. היא אמנם השתכנה בתל אביב, אך כתבה על מכורתה הקודמת ליטא. עת התנגן לו שירה בחלל האוטובוס, ניסיתי לצרף את קולי לשירתו של שלמה יידוב אך צרידות אחזה בגרוני.

נחתם אבל לא נשלם .

בינתיים לעת סיכום, החסידים מודים לרב יואב החרמוני על משנתו ועל דברי החוכמה שהרביץ בהם .
ומודים גם לחברם החסיד מרטין העמק יזרעאלי, על שאיפשר לסיפור ההזוי הזה להתקיים.